

**Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor
Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. I. An Deus per se vel per alium possit Mentiri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

DISPUTATIO TERTIA.

De Veritate & Obscuritate Objecti Fidei.

QUÆSTIO I.

An Reus per se vel per alium possit mentiri.

I. Deus nequit mentiri de potentia ordinaria, juxta hæc.

Deus nequit mentiri de potentia ordinaria, juxta hæc. Ico I. Deus nequit mentiri de potentia ordinaria. Est de fide contra Priscilianistas, qui tunc, Augustino hæresi 70. & Lib. contra Mendac. c. 2. censuerunt, Deum posse mentiri, & aliquando per Prophetas esse mentitum. Probatur ex Scriptura, Numer. 23. Non est Deus quasi homo, ut mentiat, nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit, & non faciet? Locutus est, & non implebit? Ad Rom. 3: Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax. 2. ad Timoth. 2: Si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. Quod scilicet futurum esset, si mentiretur, cum natura ejus sit veritas sive veracitas. Ad Hebr. 6. Volens Deus ostendere sollicitationis hereditibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles sollicitationem scilicet seu locutionem suam, & jusjurandum) quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. 1. Joan. 2: Omne mendacium ex veritate non est. Denique Luca 21: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. q. d. potius transirent cælum & terra (quod tamen nunquam fiet) quam verba Christi falsificari. Adde, alias tolli omnem fidei nostræ firmitatem. Idem à fortiori patet ex dicendis seq. conclus.

2. Obijciuntur varia Scripturæ loca.

Obijci possunt varia Scripturæ loca; in quibus Deus videtur dixisse falsa per suos Prophetas. Sic 3. Reg. 22. dixit Michæas ad Achab: Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacis in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt. Ezech. 14: Prophetam cum erraverit, ego Dominus decepi prophetam istum. Hieremia 26. Seduxisti me Domine, & seductus sum, fortior me fuisti, & invaluisti. Sic etiam prædixit Iona 3. subversionem Ninive, quæ non subsecuta est. Isai 38. mortem Ezechiae, qui tamen ab infirmitate convaluit. In aliis item locis videtur viri sancti instinctu Dei mentiri; ut Jacob Gen. 27. dicens ad Isaac: Ego sum primogenitus tuus Esau. Unde queritur postea Isaac: Venit germanus tuus frater tuus, verbis scilicet, & factis (puta vestibus & pelliculis) ad deceptionem compositis. Denique sunt plurima Scripturæ loca, quæ videntur inter se pugnantia, adeo-

que non possunt utraque esse vera.

Resp. Scripturam interdum per hebraicum dicere Deum aliquid facere, aut præcipere ut fiat, quod solum fieri permittit, datâ præsertim aliquâ occasione, unde ex alterius malitia illud non futurum, esse præter intentionem Dei; qui tamen simul scivit & vult de malis permisis bene facere; prout ostensum est. I. P. Tract. 1. Disp. 7. q. 4. ubi declaratum fuit, Deum non velle peccatum, neque esse causam illius. Hoc igitur sensu dicitur immisisse spiritum mendacii in ore Prophetarum decipientium Achab, & decepsisse Prophetam. Quantum ad locum Hieremiæ spectat, is à nemine explicatur ad intentum objectionis: genuinus autem sensus illius est, quod Hieremiam detestantem munus Prophetæ Deus ad id induxerit, promittens eum fore columbam ferream, & tamen postea præter spem ei evenerint carceres, aliæque graves persecutiones.

Quo sensu Deus dicitur immisisse spiritum mendacii aut decipere seu seducere.

Ad prædictionem Jonæ, dico solum fuisse comminatoriam, prout communiter sunt illæ, quibus in Scriptura prædicuntur aliqua mala obventura: quæ proinde sunt intelligendæ sub conditione; puta nisi penitentia opportuna sequatur, aut precibus mala avertantur. Simili modo intelligi potest prædictio facta Ezechiae regi, cum scilicet fuisset moriturum, spectato cursu causarum naturalium, nisi illum Deus per speciales preces vel causas permovendus impediatur. Prout etiam promissiones, quibus Deus alicui præsertim communitati multa bona, felicitatemque in futurum promittit, sunt plerumque intelligendæ sub hac similive conditione: nisi peccatis suis oppositum populus mereatur. Vide dicta I. P. Tract. 1. disp. 4. q. 1.

3. Comminationes & promissiones quæ oportuna intelligentiæ.

Ad exempla Sanctorum dicitur, eos si mentiri fuerint, id non egisse ex divino instinctu. Neque oportet magis anxie excusare Sanctos veteris Testamenti (inter quos varii gravissime peccarunt) à levi-bus mendaciis, quam Sanctos novi Testamenti, Cujus tempore gratia est abundantior; prout circa factum seu dictum Jacob Patriarchæ rectè notavit Scotus 3. d. 38. q. un. n. 13. Quia tamen S. Augustinus, & alii passim; Jacob à mendacio excusant, responderi potest, ibi (quod in Scriptura frequentissimum) intervenire tropicam seu figuratam locutionem; quæ non minus quam propria locutio, est vera. Prout Christus Math. 11. dixit Joannem Baptistam esse Eliam, & Apostolus ad Roman. 9. Gen-tes ad fidem reverlas vocat semen Abraham, & non

4. Quoad excusationem à mendacio, non magis circa sanctos veteris quam novi Testamenti laborandum.

Penitus tamen examinatatur mendacium ap- parès Jacob patriarchæ.

& non omnes qui ex Israel sunt dicit esse Israelitas, quia scilicet non erant secundum spiritum, qui per Israelitas præfigurabantur. Jacob itaque erat primogenitus Esau, non ordine nascendi, sed Dei ordinatione, & titulo emptionis, in jus primogenituræ succedendo, atque personam primogeniti representando. Per quod ulterius præfigurabatur rejeccio Judæorum, & assumptione Gentium. Dicitur autem venisse fraudulenter, non quia propriè dicta fraudulentia intervenit, sed propter exteriori apparentiam, & vulgarem hominibus in similibus judicandi modum. Quod verò matre auctore pellibus hœdinis manus & nuda colli obtexit, non fecit ad hoc, ut patrem falleret (qui animus procul aberat à viro simplici & sine dolo) quamquam ita, ut patrem fallere videretur. Quare id egit ad dissimulandam suam personam, gratiâ mysterii, ex sensu & intentione matris, cui judicium suum submittebat.

Alia denique Scripturæ loca videntur quidem ignorantibus verum Scripturæ sensum opposita, verè tamen opposita non sunt. Ea verò cum plurima sint, non possunt singularitè à nobis hic concordari, sed concordata videri possunt apud Interpretes Scripturæ.

DICO II. Deus mentiri nequit, etiam de absoluta potentia. Conclusio est saltem fidei proxima; immo videtur de fide. Eamque velut indubitatam tradunt unanimiter Theologi contra paucissimos antiquiores Scholasticos, inter quos recitari solent Petrus Alliacensis 1. q. 12. à 3. dub. 3. §. 55. propof. 4. & Adamus Goddam 3. d. 14. q. 5. dub. 2. Conclusio patet ex Scripturis præconclusis. relatis, in quibus juxta communem & obvium intellectum non solum significatur, Deum de facto non mentiri, sed etiam simpliciter esse impossibile, ei mentiri, atque adeò veracitatem ei competere ex natura sua, uti immutabilitatem: scilicet quam homini probo, qui alioquin ex gratia potest nunquam mentiri. Quod apertius significant loca 2. ad Timoth. 2. ad Hebr. 2. Lucæ 21.

Accedit consensus Patrum. Dionysius de Divin. Nomin. c. 8. ait: *A veritate cadere, à Deitate est cadere.* Aug. 1. 1. de Symbolo c. 1. ait: *Deus omnipotens est, & cum sit omnipotens, mori non potest, falli non potest, mentiri non potest, & quod ait Apostolus, negare se ipsum non potest. Quàm multa non potest, & omnipotens est. Et ideo omnipotens, quia ista non potest: nam si mori posset, non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si iniquè agere, non esset omnipotens.* Et Lib. 22. de Civit. c. 25. *Si volunt invenire, quod omnipotens non potest, habent prorsus; ego dicam. Mentiri non potest.* Anselmus lib. 1. Cur Deus homo c. 12. *Non sequitur, si Deus vult mentiri, justum esse mentiri, sed potius Deum illum non esse, nam nequaquam potest velle mentiri vo-*

luntas, nisi in qua corrupta est Veritas.

Ratio Conclusionis est: tum quia si loquin, nutaret firmitas fidei nostræ, dum ita maneret locus dubitandi de veritate dictorum Dei, etiam istorum, in quibus assereret se de facto non esse mentitum: unde enim constaret, eum non fuisse in hoc ipso usum absolutæ suæ potentia mentendi? Tum quia summa veracitas sine potentia mentendi est magna & pura perfectio, adeoque Deo competit. Tum quia ceteris attributa sic Deo competunt, ut actus eis contrarios exercere non possit; ideoque quia summe bonus, nequit esse auctor mali, quia justus & misericors nequit injustè vel crudeliter agere; ergo quia prima veritas, nequit esse auctor mendacii. *Si enim falsitas, veritas non est.* ait Augustinus. 1. 83. qq. 9. 14. Accedit, quod juxta communem sententiam mendacium sit intrinsecè malum, sic ut nequidem divinitus possit ab eo malitia auferri. Hoc tamen à variis, sive negatur, sive in dubium revocatur.

Ex dictis patet, fide certum esse, quod Deus nequeat fallere non servando promissa. Immo Scripturæ supra relaxate aperte loquuntur de veritate in promissis, signanter illud 2. ad Timoth. 2. *fielisis est, negare seipsum non potest;* aliàs utique seipsum negaret, quod omnino impossibile. Ratio est: quia veritas in promissis, vel deficeret ex hoc, quod Deus non habuisset animum adimplendi, essetque formale mendacium: vel quia animum hunc deinceps mutasset; quod repugnat ejus immutabilitati. Unde Ambrosius ad illud Num. 23. *Non est Deus quasi homo, ut mentatur &c.* ait: *Veritas non recipit mendacium, nec Dei Virtus levitatus errorem.*

DICO III. Equè certum est Deum non posse mentiri per alium, ac non posse eum mentiri per seipsum. Patet: quia mentiendo per alium velut ministrum & internuntium nomine Dei loquentem, verè Deus ipse mentiretur, moraliter loquendo; sicut qui per ministrum decedit, eleemolynam dat &c. verè dicitur instar cause principalis occidisse, eleemolynam dedisse &c. adeò ut moraliter idem sit, dicere per se, & per alium. Confirmatur, quia sicut materialiter se habet, quod quis loquatur voce, scripto vel nutu; ita spiritualiter, quod loquatur per se, vel mediatè per pütium, qui instar scripturæ est merum instrumentum, etsi animatum. Ob quod David Ps. 44. dicit: *Lingua mea calamus scribe velociter scribentis.* Ob idem etiam in Scriptura, Dei ministro v. g. Angelo loquente, dicitur Deus loqui Exod. 3. & alibi. Accedit, quod ferè omnia fidei mysteria locutus est nobis Deus per ministros, Angelos sive homines; adeoque vacillaret fides nostra, si Deus per alium loquens posset mentiri.

Petes, an Deus possit de absoluta potentia præcipere alicui, vel eum incitare dire-

Deum absolute loquendo non posse mentiri, certum est, immo de fide.

Ex scripturis.

Quibus accedit consensus Patrum.

6. Et multisplex ratio.

7. Infalibilis Dei in servandis promissis fidei de causa.

8. Pariter certum est, Deum non posse mentiri per alium, & per seipsum.

9. An homo ad mentiri- et ad

dum nomi-
ne proprio
possit pra-
cepto vel
consilio Dei
incitari.

Et ad hoc, ut mentiatur, non quidem nomi-
nis Dei (nam hoc satis offensum est, re-
pugnare) sed nomine proprio? Responden-
dum est juxta communem Sententiam Ne-
gative: eod quod mendacium sit ita intrinsecè
malum, ut nulla causa illud cohonestet; cum
honestum esse nequeat, veritatem (quæ ex se
absolute honesta est) impugnare, & quantum
in se est evitare: Deus autem nequit præ-
cipere malum, aut ad illud directè incitare,
ut nequit esse auctor peccati. Quævis possit
ex justa causa & intentione boni finis alicui
nonnulla obijcere, ex quibus is per suam
malitiam vel imprudentiam accipiat occa-
sionem mentiendi.

Neque obstat huic Doctrinæ sententia
Scotistarum de dispensabilitate præceptorum
secundæ tabulæ. Tum quia Pures excipiunt
præceptum non mentiendi, de quo etiam
Scotus 3. d. 38. quæst. 1. dubitative loquitur.
Tum quia juxta Scotistas etiam dispensa-
bile foret eatenus, ut mendacium non foret
peccatum Theologicum, cessante scilicet
voluntate Dei prohibente, non tamen,
ut non foret moraliter & intrinsecè malum,
& contrarium rectæ rationi; quod autem
tale manet, non potest Deus velle vel præ-
cipere.

Supposito tamen (quod Nominales vol-
unt, & consonat nonnulli Scotista, neque est
necessè à nobis sustineri; esto fortasse effi-
caciter non possit convinci) malitiam non
esse mendacio ad eod intrinsecam, quin divi-
nitus sit separabilis, consequens foret, eâ per
absolutam potentiam ablatâ, posse menda-
cium, uti alia per præcepta secundæ tabu-
læ vetita, præcipi, & ad illud hominem à
Deo incitari. Qui tamen ob hoc non possit
ipse per se vel per alium mentiri: eod quod
etiam inde pendenter à malitia, mendacium
repugnet primæ veritati; uti repugnat sum-
mæ sapientiæ ipsam falli, etiam in hoc non
esset malitia, & spiritualitati Dei repugnant
actiones ab organo corporeo dependentes,
etiam non malæ.

Non obstat etiam, quod obligetur, uti-
quæ ex aliquo præcepto divino, ad mentien-
dum, qui invincibiliter existimat se ad id
obligari, ut salvet vitam proximi. Nam ibi
mandatum divinum naturale per se & di-
rectè fertur in hoc, ne quis agat contra
dictamen conscientiæ; non autem ut men-
tiatur: quamvis suppositâ erroneâ consci-
entiâ, per accidens & ex consequenti oblige-
tur mentiri, quatenus non mentiri foret
contra conscientiam. Neque de hoc potest
esse quæstio. Est quæ idem de ceteris intrin-
secè malis. Proceditque etiam de facto &
potenti ordinaria: de qua tamen indubiè
nequit à Deo præcipi mendacium juxta
sensum præsentis dubii. Hoc itaque solum
moveretur, de potestate absoluta, an per il-
lam, seclusâ ignorantia & per se, præcipi
à Deo possit mendacium.

QUÆSTIO II.

An Deus Possit se Solo Infundere
Habitum vel Actum erroris?

VARIÆ sunt de hac quæstione Docto-
rum opiniones. Nam Suarez disp. 3. de
fide sect. 5. Coninck disp. 10. dub. 2. & plures
Alii simpliciter asserunt, Deum non posse
infundere habitum, & consequenter à for-
tiori nec actum erroris. Secundo Smising
Tract. 2. de Deo disp. 6. n. 283, 284, & 286. &
Alii idem censent de errore actuali, secus
de habituali. Tertio Poncius in Comment.
Scoti ad 3. dist. 38. num. 29. & seqq. Arriaga
Tract. de fide disp. 1. sect. 5. subsect. 2. & plures
Recentiores existimant, neutrum repugnare
Deo, suppositâ nimirum per solum Deum
producibilitate actus vitalis. Quod addo:
nam si (quod Vasquez & plures alii censent:
etiam minus probabiliter) implicet actum vi-
talem produci sine influxu ipsius potentie
vitalis, implicabit idem de actu erroris. Pro
resolutione.

12.
Opiniones
varie re-
solvuntur

DICO I. Potest Deus se solo infundere
habitum erroneum. Probat: tum quia
illum potest in intellectu conservare se solo
atque ad eod concurrere non tantum universali,
sed particulari: tum à simili ex dictis de Habi-
tu vitioso disp. 1. q. 8. n. 88. tum à fortiori ex
dicendis de actu erroneo: tum denique quia
nulla in hoc apparet ratio repugnantia.

13.
Deo potest
infundere
habitum er-
roris in in-
tellectu.

Quare, similiter se solo causare potest
alia, à quibus oritur error intellectus; qua-
lia sunt indebita applicatio objecti sensibi-
lis, in dispositio organi, species sensibilis ob-
jecti absentis, & similia, ex quibus ori ut
imperfecta species intelligibilis fallaque in-
tellectio. Quorum ulterior ratio est, quod
hæ causæ sint bonæ in genere entis, ordi-
natæ per se ad effectum positivum & bonum
in genere entis, nullamque malitiam mo-
ralem annexam habentem: adeoque nulli
repugnat perfectioni divinæ, eas ponere
in esse, & ad earum effectus concurrere. Im-
perfectio autem physica, quæ illis sive effe-
ctui earum, in est, non obstat: cum etiam
cæcos, claudos, ceterosque, effectus monstru-
sos possit Deus causare. Hoc itaque potest
Deus quia omnipotens, etiam per hujusmo-
di effectus puniendo hominem, aut ob alias
causas.

Nec obstat, quod sic Deus inclinaret
hominem in errorem: nam id non potius,
immo minus repugnat, quam quod ipsummet
errorem actuale possit in intellectu causare,
ut infra dicetur. Deinde etiam hoc non pos-
set, adhuc non repugnaret infusio habitus
erronei, qui solum est inclinatio habitualis
in errorem, & quasi in actu primo, corri-
genda per intellectum: sicut non repugnat
productio ipsius intellectus in certis cir-
cumstantiis æquæ inclinantis aut determi-
nantis

14.